

El rellotge públic de Montesa

per

Josep Cerdà i Ballester

Edit: *Fiestas Patronales. Montesa, 1992.*

Encara que és un element que tots coneguem al campanar, no era aquesta la seua primitiva ubicació com direm més endavant. A l'Arxiu de la Diputació de València es conserva un expedient sobre la renovació del rellotge públic de Montesa, corresponent a l'any 1859. En aquest document se'ns assabenta de que es va fer "por haberse descompuesto totalmente el que teníamos" i el seu cost fou de "2000 rs. vn." -reales de vellón-.¹

Vista del rellotge amb el castell al fons

D'altra banda, a la Secció de Pressuposts Municipals d'aquest arxiu es conserven alguns lligalls corresponents als pressuposts de l'Ajuntament de Montesa, alguns dels quals hem tingut l'oportunitat de consultar. En ells podem veure la remuneració que s'assignava a l'encarregat del rellotge públic. Així, per citar uns exemples, a l'expedient per al pressupost de 1851, a l'encarregat del rellotge se li assignava la quantitat de 120 "rs." (rals).²

¹ A.D.V. sign. E-14, 2 Lg 35. Expd. 853.

² A.D.V. *Pressuposts Municipals*, sign. H. 1. Expd. 5735.

L'any 1863 la quantitat que se li atorgava "al encargado de cuidar el Relój de la Torre" era de 180 rals.³

Aquesta segon cita que hem donat pot instigar a molts a pensar que la torre citada ací és el campanar. Al nostre parer no és així. D'una banda és interessant la dita popular de les persones majors de Montesa referida al que ells diuen "campanó". Hem tingut l'ocasió de preguntar a algunes persones a què es referien i totes han coincidit en anomenar "campanó" a la zona de l'actual Ajuntament on està ubicada la sala on es fan les Sessions Plenàries, amb accés també pel carrer les Ànimes. La nostra opinió al respecte és que antigament a l'Ajuntament hi havia una espècie de torre on estava ubicat el rellotge que hui corona el campanar.

Possiblement d'ací vinga la denominació de "campanó" per a anomenar aquesta zona del carrer de les Ànimes. No obstant, a l'Arxiu Municipal, als llibres d'actes de les Sessions Plenàries de l'Ajuntament hem trobat una sèrie de notes que corroboren la nostra tesi sobre la ubicació del rellotge al campanar. En la Sessió Plenària del nou de gener de l'any 1916 consta:

*"Por el Señor Presidente se hizo saber a los concurrentes el estado ruinoso que se encuentra la fachada de la Casa Ayuntamiento, debido al enorme peso que el reloj público produce sobre el ángulo de la misma y que pudiera de no tomar inmediato remedio haber algún derrumbamiento en la referida fachada, y la Corporación previo el dictamen del maestra albañil D. Roman Samper acuerda que se traslade el reloj a la torre de la Iglesia para lo cual se autoriza al Sr. Alcalde Presidente para que bajo su dirección se lleve a cabo dicha operación así como para cuanto sea necesario modificar o recomponer en la Casa Ayuntamiento"*⁴

Més endavant, en Sessió del 27 de febrer del mateix any s'aprova un compte de cent pessetes a "D. Roman Planas, relojero, por la limpieza y colocación del reloj público en el campanario".⁵

Altres notes referents al rellotge les trobem l'any 1918. En elles es parla de la venda del "*hierro viejo procedente del Reloj viejo que se halla destruido en los altos de la Casa Ayuntamiento así como los faroles inservibles y zinc procedente de la cubierta del campanón, por no tener aplicación alguna, y descargar de peso los referidos altos*", venda que va produir uns ingressos de 47'40 pessetes.⁶

³ A.D.V. *Ibidem*. Sign. H. 1. Expd. 3048.

⁴ A.M.M. Llibre d'actes de l'Ajuntament. N° 13. Fols. 13v. i 14. L'Alcalde és aleshores José J. Senabre.

⁵ *Ibidem*. N° 13. Fol. 18v.

⁶ *Ibidem*. N° 14. Fols. 42 i 43.

La campana dels quarts del rellotge

Desconeixem en aquesta ocasió a quin rellotge en concret pertany el ferro venut en 1918, però ens dóna peu a pensar que el rellotge públic tenia importància, i que quan no es podia arreglar es canviava per un altre nou.

El propòsit d'aquestes línies, a banda de donar unes breus dades sobre el vell rellotge del campanar, volem que siga també un toc d'atenció a les autoritats locals per a que es tinga en compte posar-lo de nou en funcionament. Possiblement quan aquestes notes arriben a mans de tots, ja hi hagen començat les obres de restauració de la torre-campanar. Ocasíó propícia aleshores per a ocupar-se d'aquest aspecte, ja que al projecte de restauració de la torre també s'inclou la col·locació de la maquinària del rellotge en un lloc més adequat, segons ens va assabentar l'arquitecte autor del projecte, Salvador Vila Ferrer.⁷

L'antiga maquinària del rellotge.

Des de que en 1916 el rellotge va ser col·locat al campanar sobre la torre que abraça el parell de campanes divuitesques, amb armonios ritme anava donant les hores i deixant escapar les fugitives notes que llançava el seu timbre i la seua campana. Però fa uns anys va deixar de funcionar. Ocasíó ara aprofitable per a la seua recuperació.

⁷ Aquest lloc és una xicoteta habitació que es troba al campanar i a la qual s'accedeix per la mateixa escala que ens condueix a la torre.

Addenda:

Campanó és el nom tradicional donat en la comarca a les campanes hemisfèriques, de sò peculiar, i utilitzades per a tocar les hores. Fins i tot les campanes dels quarts, de forma més normal, també tenen una sonoritat diferent, perquè estan relacionades amb un ús específic. Probablement es tracta d'un fenòmen usual en els campanars i les campanes, és a dir una metonímia (prendre la part pel tot): el nom del timbre o campanó dóna nom a la torre on es troba ubicat. (F. LL. i B.)

El reloj de Montesa vuelve a dar la hora

Recuperación de un sonido cotidiano ■ Una subvención de 3.000 euros ha permitido al vecindario volver a «escuchar» el paso de las horas. El reloj fue trasladado en 1916 al campanario desde la fachada del ayuntamiento

NOMBRE Y APELLIDOS LUGAR/AGENCIA

■ Los vecinos de Montesa volvieron a escuchar las horas en el viejo reloj de la torre de la iglesia ayer por la tarde, tras varios años sin funcionar. Tras una restauración anterior realizada a cargo de la Comisión de Fiestas de 1992, el reloj se encontraba en desuso. Una subvención de la Diputación de Valencia, de algo más de tres mil euros, ha posibilitado que el Ayuntamiento de Montesa, propietario del reloj, pudiese acometer dicha intervención.

La restauración, a cargo de la empresa Electro-recamp, de Atzeneta d'Albaida, ha consistido en la limpieza del timbre y de la campana de los cuartos que forman el reloj, la instalación de mazos adecuados, y la conexión a un ordenador, ya que la maquinaria antigua no se utiliza. Con ello Montesa ha recuperado uno de

Una empresa de Atzeneta d'Albaida ha modernizado el mecanismo conectándolo a un ordenador

sus elementos etnológicos más singulares.

Antecedentes

Con referencias documentales para el año 1859, el reloj que nos ocupa estuvo situado, hasta el año 1916, en uno de los ángulos de la fachada de la Casa de la Vila de Montesa. En enero de ese mismo año, ante el estado de ruina que presentaba la fachada del Ayuntamiento debido al peso del mismo reloj, se acordó colocarlo en la torre de la iglesia parroquial de Montesa. Tras comunicar el traslado a mossén Pascual Gisbert Jordá, cura de Montesa, el re-

El reloj fue instalado primero en el ayuntamiento. LEVANTE-EMV

lojero Román Planas se encargó de su colocación en la torre, por

la que cobró la cantidad de cien pesetas de la época.

Las mujeres acaparan las inscripciones para los cursos de internet en Enguera

LEVANTE-EMV ENGUERA

■ Los vecinos de la localidad valenciana de Enguera podrán visitar hoy el bus interactiu de la Generalitat, que estará ubicado entre las 10 y las 18 horas en la plaza de Manuel Tolsá, informó la Generalitat en un comunicado.

Por lo que respecta a los vecinos de Enguera, 510 han seguido hasta la fecha alguno de los cursos Internauta de la Generalitat, 444 de los cuales eligió un curso básico de Internet, mientras que los 66 restantes optó por un curso de usuario medio, dados sus conocimientos iniciales sobre el manejo de la red. muestra itinerante de la Generalitat.

De los participantes en los cursos el 72% fueron mujeres, mientras que el 28% restante eran hombres. En cuanto a la situación laboral, el 32% de los internautas eran empleados o autónomos, el 28% estaba desempleado y el 24% era ama de casa.